

jega bivanja med nami je prišel na Triglav. A ker je znal svojim idealnim načrtom dati realno podlago in ker je njegov bister duh spoznal, kolike važnosti so prirodne krasote za privabitev potnikov v deželo in torej tudi za povzdigo blaginje, je začel v svojih znancih buditi zanimanje za njih lepe gore. Enemu najstarejših slovenskih turistov, nadučitelju Koebeku, po katerem se sedaj imenuje celo ena koča, je ravno Lego zbudil navdušenje za alpinizem. Že veliko let pred oživetvorenjem planinskega društva, ko še noben Slovenec ni mislil na njegovo ustanovitev, je Lego propagiral ustanovitev takega društva. Tedaj pa razmere še niso bile ugodne, zato se tudi tedaj ta načrt ni posrečil.

Malokateri Slovenec ima toliko zaslug za preporod našega naroda kakor Lego. On ni bil samo poln svetega ognja, nepremagljivega idealizma, ampak je znal tudi začeti pri pravem koncu. Zbiral je okolo sebe mladino, izobraženo in preprosto, ter jo navduševal za svoje ideale: narodnost in slovanstvo. Obrat se je zlasti do učiteljstva, ker je poznal, da more postati ono najvažnejši faktor za probujo naroda, ker živi sredi ljudstva kot vzgojevalec njegove mladine in kot njegov izobraženejši del. V ozki zvezi je bil z vsemi učitelji na Gorenjskem, ki jih je vodil s svojim zgledom in svojim svetom. Obenem pa je seznanjal svoje češke rojake z našim narodom in z našimi razmerami ter budil v njih zanimanje za nas. Bil je stalen dopisnik raznih čeških listov, katerim je redno pošiljal poročila o nas. Njegovo geslo je bilo delo. Mojster je bil zlasti v drobem delu, ki se tako pogostokrat podcenjuje, ki je pa neobhodno potrebno za pospeševanje vsakega napredka.

Bil je pravi apostol češko-slovenske vzajemnosti, ki je pa ni pospeševal s slavnostnimi govori, ki prinašajo samo popularnost guberniku, marveč z vztrajnim delom na polju obojestranskega medsebojnega spoznanja.

Leta 1884. je dal Lego inicijativo za ono znamenito potovanje Slovencev v Prago. Ravnotako je priredil poseben vlak Čehov v Ljubljano, Trst in Postojnsko jamo leta 1895. In od leta 1884. datirajo pravzaprav redne zveze med Čehi in Slovenci.

Vsa leta je zbiral med Čehi denarne prispevke za slovenske namene in je v to svrhu kakor tudi v pospeševanje vzajemnosti med obema narodoma ustanovil „Česko-sloviňský spolek“, ki je dolgo let uspešno deloval za razširjenje češko-slovenske vzajemnosti med Čehi.

Zlasti velik dobrotnik je bil slovenski učeči se mladini, ki je prihajala v Prago. Vedno jo je podpiral, in ker sam ni bil dovolj imovit, da bi mogel našim dijakom dajati gmotno pomoč, je trkal pri drugih čeških rodoljubih, da so jih podpirali. Lahko rečemo, da ni zavrnil nobenega slovenskega dijaka, ki se je obrnil do njega. Naši praški dijaki so se dolgo let zbirali pri njem, ki jih je znal s svojo ljubeznivostjo prikleniti nase in blagodejno vplivati nanje.

Dokler je bival med Slovenci, je posvečal posebno pozornost slovenski mladini. Zlasti so mu prirastli k srcu naši otroci, in vedno je vspodbujal naše učiteljstvo k pridnemu delovanju za dobro vzgojo naše mladine in za povzdigo našega ljudskega šolstva. Vedel je pač dobro, kakšnega pomena za bodočnost naroda je njegov naraščaj. Zato je bil tudi med prvimi, ki so začeli pospeševati razvoj naše mladinske književnosti. Ko je prišel v Prago, je nabiral denar za nagrade našim najboljšim spisom za mladino. Sad te požrtvovalnosti je naša „Mladinska knjižnica.“ Njene povesti so nagrajene s cenami, za katere je Lego nabiral denar med svojimi češkimi rojaki. Kot strokovnjak v prirodoslovnih vedah je tudi vedel, da je za naše kmetiško ljudstvo koristno pravo spoznanje prirodnih prikaznij in se je pridno zavzemal za razvoj prirodoslovskega pouka v naši ljudski šoli. Sam je nabiral

po čeških zemljah rudnine in pri nas neznano kamenje in ga je pošiljal našim šolam kot učila za prirodoslovni nauk. In tako je prišel marsikak kos čeških rudnin na Slovensko in veliko naših šol je, v katerih učnih zbirkah tvori zbirka rudnin ravno ono, kar jim je poslal Lego!

Povsod je znal pomagati s svojim bistrim duhom in svojo neutrudljivo delavnostjo. Zato je tudi povsem zaslužil ona priznanja, ki mu jih je podelilo slovensko občinstvo. Bil je častni član mesta Ljubljane in več drugih občin, ter častni član mnogih slovenskih učiteljskih društev.

Lahko rečemo, da je z Janom Legom legel v grob mož, ki je žrtvoval vse svoje življenje československemu pobratimstvu in ki je ovenčal svoje življenje z blagimi, neminljivimi dejanji.

Zato kliče tudi napredno slovensko učiteljstvo: Slava njegovemu spominu!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodono naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca vel. srpana 1906 K 189.496.30.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

K naši organizaciji.

Govoril na shodu učiteljstva ljubljanske okolice pri D. M. v Polju dne 11. septembra t. l. nadučitelj J. Žirovnik.

Boj za obstanek je čimdalje večji. Posamezni ljudje ga skorej ne morejo že več biti z upom na zmago. Zato se družijo v društva, ki naj varujejo posameznike in cele stanove, da ne podležejo v tem boju.

Tudi naš stan ima že precej društev, ki naj bi varovala slabo plačano učiteljstvo, da bo kolikor mogoče moglo času in stanu primerno živeti.

Tako imamo:

1. Zavezo avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev,
2. Deželno učiteljsko društvo,
3. Okrajna učiteljska društva,
4. Slomškovo zvezo,
5. Jubilejsko samopomoč,
6. Učiteljski konvikt,
7. Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta,
8. Vdovsko učiteljsko društvo,
9. Učiteljsko tiskovno društvo,
10. Narodno šolo.

Nekatera teh društev prav redno funkcionirajo, par društev pa posebno ne deluje. Ako smo si učitelji društva ustanovili, smo tudi dolžni delati zanje, da se čim dalje lepše razvijajo. Pasivna društva so nam gotovo v sramoto.

Zato je pa treba pri naraščanju in mlačnih tovariših zbujati zanimanje za naša društva in sploh za vsa vprašanja, ki se tičejo našega stanu.

To že deloma vrše naši stanovski listi, deloma in še več nego po listih bi se pa to moralo vršiti v odkritosrčnem kolegijalnem občevarju.

O naših stanovskih listih bomo govorili pri drugi priliki. Danes se ozrimo samo na kolegijalno občevarje. To bi se imelo vršiti na naših društvenih zborih, a vrši se vse premalo. Doveda se mi, da se vse premalo zavedamo koristi ljubeznivega, odkritosrčnega kolegijalnega občevarja. Vsakega posameznika dolžnost je torej pripomoči, da se poži in utrdi prava kolegijalnost med nami, s katero bomo drug drugega brez vsake zavisti podpirali v težavnem boju za obstanek.

Zato naj bi naša občina in deželna društva vsaj enkrat na leto zborovala ob pripravnem času najrajši v središču, v naši beli Ljubljani. Teh zborov naj bi se udeleževalo kolikor mogoče obilo članov. Vzporedi zborov bi morali biti aktualni in zanimivi. S takih zborovanj bi odhajali učitelji v svoje kraje poživljeni in utrjeni v stanovskih zadevah. Z zavestjo, da niso sami, da stoji za njimi cela armada.

Okrajna učiteljska društva naj bi zborovala vsaj po dvakrat v letu in to o božičnih in velikih počitnicah. A ker se tudi teh zborov ne more vse učiteljstvo vselej udeležiti in ker se mora vendarle marsikatero vprašanje vsestransko in temeljito predelati, zato ne zadostuje samo par letnih zborovanj. Tu je treba še veliko širše podlage. Ta podlaga bi se pa ustvarila, če si ustanovimo v okviru okrajnih učiteljskih društev takozvane učiteljske okoliše ali krajevne „krožke“. Ti „krožki“ bi obstajali iz 3—5 šol, ki so si najbližje. Za naš okraj bi se ustanovili približno ti-le „krožki“:

1. Vič, Brezovica, Notranje gorice, Dobrova.
2. D. M. v Polju, Št. Peter, Št. Jakob, Hrušica, Sostro.
3. Ig, Iška vas, Tomišelj, Želumlje.
4. Šmarje, Škocjan, Grosuplje, Sv. Jur, Kopanj, Rudnik.
5. Št. Vid, Šiška, Sora, Preska, Črnuče, Ježica, Pirniče.
6. Vrhnik, Horjul, Borovnica, Preserje, Polhov gradec in Rakitna.

Učiteljstvo teh krajev bi se shajalo vsak mesec v kakem pripravnem in dogovorjenem kraju, n. pr. kak četrtek popoldne ali pa drug prost dan. Ker so od jeseni do pomladi dnevi kratki, bi kazalo sestanke prirediti v času, ko je zvečer že kaj lune. Dalje bi kazalo, da bi vsak tak „krožek“ imel svojega poverjenika, katerega bi odbor okr. učiteljskega društva povabil k svojim sejam, če bi že ne bil odbornik. Ta bi prinašal poročila iz glavnega odbora in temu potem zopet poročal mnenje „krožka“. V teh „krožkih“ bi se pa poleg tega še izprožila ta ali ona zdrava misel, ter razmotrivalo to in ono aktualno vprašanje, ki še ni bilo na dnevnem redu okrajnega učiteljskega društva. Na ta način bi potem sloneli sklepi glavnih odborov na široki — prav demokratični podlagi, na splošnem naziranju vsega učiteljstva. To bi pa dajalo potem sklepom tudi resnično veljavo, nam pa pridobilo ugled, ki ga pri izvrševanju svojega važnega poklica resnično potrebujemo. Poleg tega bi pa taka mala zborovanja zbližala posameznike, da bi se bolj spoznali in lažje navduševali za skupno delo.

Predmetov za razgovor bi pa ne manjkalo. Sicer že en sam predmet časih potrebuje precej časa, da se temeljito obdeli in vsestransko zjasni. En tak predmet bi bil n. pr. „Naša politika“.

To stvar hočem takoj danes obširneje razpravljati. O „krožkih“ pa vas prosim, da razmišljujete, da bomo o tej zadevi čim prej na jasnem. *)

*) Poročilo o „Naši politiki“ priobčimo prihodnjč.

Pisarna.

XXXIX.

Vprašanje:

V tukajšnji šolski občini se pogostoma dogaja, da kateheta kar tebi nič meni nič ni v šolo, kadar bi imel po urniku poučevati verstvo na tukajšnji šoli.

Prosim, blagovolite mi pojasniti v „Učiteljskem Tovarišu“ sledeče:

Sme li katehet na ljudski šoli, bodisi župnik ali kaplan, kar svojevoljno, ne da bi prej to naznanil dotičnemu voditelju, opuščati učne ure ter izostajati tudi po cele tedne brez vsakega dopusta?

Je li kak š., ki bi primoral take zanikrne gospode k redu, da bi se tudi oni posluževali službenih predpisov, kakor se jim moramo pokoriti učitelji?

A. G., učitelj-voditelj.

Odgovor:

Ako zanemarja katehet veronauk, ga šolski voditelj lahko z lepimi besedami opomni na prevzete dolžnosti; on lahko to na isti način stori tudi uradnim putem. Ker pa Vaš katehet ni kot tak od šolskih gospod nastavljen in ne od teh plačan, zato ima šolsko vodstvo z vsemi višjimi šolskimi inštancami vred le malo pravice do takega kateheta. Zaraditega kaže, da šolski voditelj potrpi s takim katehetom, ako veronauk le redko zamudi, ako zamudo prej naznani ali pozneje opraviči. V nasprotnem slučaju naj pa malomarnega kateheta naznani knezoškofijstvu, ki tako nemarnost katehetom morda jako zameri. To naznanilo naj pa šolsko vodstvo ne pošlje direktno, marveč naj naprosi okrajni šolski svet, da on to stori. Taka pritožba bo imela tudi več uspeha. — Znanih nam je več podobnih slučajev, ki nam dokazujejo, kako zanemarja politikujoča duhovščina svoje stanovske dolžnosti. Kjer ni vneme in navdušenja do duhovskega stanu in do dolžnosti, ki so združene z njim, ne bodo tudi tožbe dosti pomagale. Kako žalostno je dejstvo, da politikujoča duhovščina tako temeljito prezira Kristusov klic: „Pustite male k meni priti!“

XL.

Vprašanje:

Prosim, pojasnite, s katerim zakonom je rešeno in uveljavljeno vprašanje glede ustanovitve šol narodnih manjšin.

Krajni šolski svet v Z.

Odgovor:

O šolah narodnih manjšin govori v svoji 19. letošnji številki „Občinska Uprava“. In sicer piše imenovani list glede tega vprašanja v glavnem tako-le:

Vprašanje glede naprave šole narodnih manjšin je rešilo upravno sodišče z razsodbo z dne 14. junija 1905, št. 6683.

1. Pogoji za napravo manjšinske šole so sprejeti v členu 19. osnovnih drž. zakonov z dne 21. decembra 1867, št. 142 drž. zak., in v državnem ljudskošolskem zakonu. Ti pogoji so: a) v šolskem okrožju mora biti vsaj 40 za šolo godnih otrok, pripadajočih narodnosti manjšine; b) to število mora biti stalno vsaj zadnjih 5 let in c) ne sme biti v oddalji 4 kilometrov nobene druge javne šole z učenim jezikom manjšine.

2. Zasebne šole z učenim jezikom manjšine ne odvežejo občine dolžnosti, sezidati za narodno manjšino javno šolo. Če torej v katerem kraju obstoji na pr. šola nemškega „Schulvereina“ ali laške „Lega nazionale“, zaradi tega Nemci ali Italijani ne izgube pravice terjati, da se jim šola vzdržuje iz javnih sredstev, seveda le v slučaju, če so dani pogoji, naštetih pod 1.